

KINDS OF HISTORY

History is like a grand, beautiful mansion, filled with countless rooms and stories. As Trevelyan once described it, history is a home where all subjects live together, much like a joint family. In the past, human history was often divided into separate categories, such as political, social, religious, and cultural units. It wasn't until the 19th century that history began to be seen as a universal and all-encompassing subject. Even so, the practice of dividing history into different types—like political history, military history, constitutional history, and more—has continued to this day.

Political History

For a very long time, historians focused mainly on political matters. In fact, Seeley once said, “History is past politics, and politics is present history.” R.G. Collingwood added that political history is essentially the history of political thought. In its early days, political history was mostly about kings, queens, courtiers, and their schemes, as well as wars, treaties, and power struggles. The actions—both good and bad—of rulers were considered the most important. Conquests and battles played a key role in shaping the fate of nations. People were captivated by the dramatic rise and fall of monarchs, kingdoms, and empires. Over time, anything related to human actions involving the state—whether within it, about it, or through it—came to be known as political history.

Many famous historians and thinkers, such as Voltaire, Machiavelli, Guizot, Augustine, Pirenne, Thierry, Macaulay, Droysen, and Ranke, were primarily interested in the political history of states. Hegel even praised the state as the greatest of God's creations on Earth! These thinkers placed the state—a human-made institution—at the center of their studies. However, history is not just about politics. It is not one-dimensional. In recent times, there has been a growing interest in understanding the lives and experiences of ordinary people, which has brought a refreshing change to how history is written and understood.

In short, while political history once dominated the field, history is much broader and richer than just the actions of rulers and states. It includes the stories of everyday people, their struggles, and their contributions, making it a more complete and inclusive narrative of our past.

Constitutional History

Constitutional history is a specialized branch of history that focuses on the development and evolution of a nation's constitution and its governing institutions. While it is closely related to political history, it has grown into an independent discipline. Unlike political history, which often deals with power struggles, wars, and the rise and fall of leaders, constitutional history examines the structures and principles that define how a state is organized and governed. It looks at the rules, conventions, and practices that shape political institutions, which historian Renier referred to as the "habits of societies." These habits are formalized into constitutions, which serve as the foundation for governance.

Constitutional history studies written constitutions, constitutional conventions, and the evolution of political systems. However, it is not self-sufficient. For example, the medieval manor system cannot be fully understood solely through a constitutional lens because it was also a reflection of the socio-economic conditions of the time. Therefore, constitutional historians often need to explore other aspects of history, such as social and economic factors, to provide a complete and accurate account of how political systems have developed over time.

Parliamentary History

Parliamentary history is a subfield of constitutional history that focuses specifically on the institution of parliament. Parliaments play a central role in the governance of many democratic nations, including India and the United Kingdom. Parliamentary history examines how these institutions have evolved, how they function, and their impact on society.

For example, the history of the English Parliament, often called the "Mother of Parliaments," is crucial for understanding the political development of Britain. Even in countries with different political systems, such as Russia and China, parliamentary institutions exist in some form. Writing about parliamentary history helps preserve the rich experiences of debates, legislation, and governance that have shaped nations. It also highlights the role of parliaments in representing the people and ensuring accountability in government.

Legal History

Legal history is the study of how laws and legal systems have developed over time. It is closely related to constitutional and parliamentary history but has its own unique focus. Legal historians examine the origins of laws, their interpretation, and how they have been applied in different societies. This field often requires expertise in law, as it involves analyzing legal texts, court decisions, and legislative enactments.

For instance, the legal codes of ancient rulers like Hammurabi of Babylon, Manu of India, and Napoleon of France are significant to legal historians. Scholars like Maitland, Blackstone, and Holdsworth have made major contributions to this field by studying the evolution of legal systems. Legal history also explores the relationship between law and society, showing how legal principles reflect and influence social, economic, and political conditions. To fully understand legal history, historians must also consider broader historical contexts, such as social and economic developments.

Military History

Military history is the study of wars, battles, and military operations. It covers a wide range of topics, including tactics, strategies, military engineering, logistics, and the impact of warfare on societies. Military historians are not only interested in the planning and execution of wars but also in how conflicts shape the fate of nations and the lives of ordinary people.

Classic works like Thucydides' *The History of the Peloponnesian War* set the standard for military history. Other significant events, such as the American Civil War, the World Wars, and India's Great Mutiny, have been extensively studied. Military historians often use psychology to understand soldiers' morale and the human experience of war. They also write about regimental histories, which focus on the experiences of military units and their role in larger conflicts. Military history is not just about land warfare; it also includes naval and aerial warfare, reflecting the changing nature of conflict over time.

Diplomatic History

Diplomatic history, also known as international history, studies the relationships between sovereign states. It focuses on the actions of diplomats, the factors that influence negotiations, and the broader context of international relations. This field gained prominence after World War I, as nations sought to understand the causes of conflict and the mechanisms for maintaining peace.

Diplomatic historians examine treaties, alliances, and the role of ambassadors in shaping foreign policy. They also study how historical events, such as wars and economic crises, influence diplomatic relations. For example, the Treaty of Versailles, which ended World War I, had far-reaching consequences for international politics. Diplomatic history requires an understanding of legal, political, cultural, and economic factors, as these all play a role in shaping international relations. By studying diplomatic history, we can better understand how nations interact and how global events are shaped by the actions of statesmen and diplomats.

Social History

Social history is the study of the everyday lives of people in the past. Unlike political or military history, which focuses on leaders and wars, social history examines the beliefs, habits, culture, and experiences of ordinary people. Historian Trevelyan described it as "history with the politics left out."

This field explores topics such as family life, religion, food, clothing, art, and social customs. It also looks at how social institutions, such as schools, churches, and communities, have evolved over time. Social history is dynamic because it deals with social change and the ways in which societies adapt to new challenges. For example, the Industrial Revolution brought profound changes to social structures, as people moved from rural areas to cities and new social classes emerged. By studying social history, we gain a deeper understanding of how people lived, worked, and interacted in different historical periods.

Economic History

Economic history studies how societies have produced, distributed, and consumed goods and services over time. It examines the development of economic systems, the impact of

technological innovations, and the role of economic forces in shaping historical events. While it was once considered a branch of social history, economic history has become a distinct discipline.

Adam Smith's *The Wealth of Nations* is a foundational text in this field, exploring the principles of capitalism and free markets. Karl Marx's theories on economic determinism further expanded the scope of economic history, emphasizing the role of class struggle and economic conditions in driving historical change. Economic historians study topics such as trade, industrialization, and the rise of global markets. They also explore how economic ideas and policies have influenced societies and shaped the modern world. By understanding economic history, we can better appreciate the forces that have shaped our economies and the challenges we face today.

Intellectual History

Intellectual history is the study of ideas and how they have influenced human thought and culture. It examines the development of philosophies, beliefs, and ideologies over time. Historians like R.G. Collingwood and H.E. Barnes argue that ideas are the driving force behind historical change, shaping the way people think and act.

This field explores the works of great thinkers, such as Plato, Aristotle, Kant, and Marx, and how their ideas have influenced societies. Intellectual history also looks at the broader cultural and social contexts in which ideas emerge and evolve. For example, the Enlightenment was a period of intellectual ferment that transformed European thought and laid the foundation for modern democracy and science. By studying intellectual history, we gain insight into the ideas that have shaped our world and the ways in which human thought continues to evolve.

Biographical History

Biographical history focuses on the lives of individuals and their impact on historical events. Thomas Carlyle famously said, "History is the biography of great men," emphasizing the role of influential figures in shaping the course of history. This approach examines the achievements, failures, and motivations of historical figures, from political leaders to artists and scientists.

For example, figures like Mahatma Gandhi, Karl Marx, and Napoleon have had a profound impact on history. Biographical history helps us understand how individuals have shaped societies and influenced the course of events. However, critics argue that this approach can sometimes overlook broader social and economic forces. While biographies provide valuable insights into the lives of great individuals, they must be balanced with a broader understanding of historical contexts to provide a complete picture of the past.

National History

National history studies the development of nation-states and the formation of national identities. It explores how nations have emerged, evolved, and defined themselves over time. National history often focuses on key events, such as wars, revolutions, and the struggles for independence, that have shaped the identity of a nation.

For example, the history of India's independence movement or the American Revolution are central to the national histories of those countries. However, national history has sometimes been criticized for promoting nationalism and overlooking the diversity of experiences within a nation. Historians like Arnold Toynbee have argued that excessive focus on nation-states can lead to a narrow and biased view of history. Despite these criticisms, national history remains an important field for understanding how nations have developed and how they continue to shape the world today.

Universal History

Universal history seeks to connect all human experiences into a single narrative, exploring the shared history of humanity. This approach looks beyond national boundaries and examines the broader patterns and forces that have shaped human societies. Universal history aims to show how different cultures and civilizations are interconnected and how they have influenced one another.

For example, the spread of ideas like democracy, religion, and science across different regions is a key theme in universal history. Historians like Immanuel Kant and Leopold von Ranke have contributed to this field by exploring the interconnectedness of historical events. Universal

history helps us understand the shared experiences of humanity and the ways in which different cultures have contributed to the development of human civilization.

Local History

Local history focuses on the history of specific regions, communities, or towns. It provides a detailed and intimate look at how people lived in a particular place and how local events were connected to larger historical trends. Local history is often overlooked but has great potential for enriching our understanding of the past.

For example, studying the history of a small town during the Industrial Revolution can provide insights into how global economic changes affected local communities. Local history also helps preserve the unique cultural heritage of a region. However, it must be connected to broader historical themes to avoid becoming isolated or irrelevant. By studying local history, we gain a deeper appreciation for the diversity of human experiences and the ways in which local events contribute to the larger story of history.

New History

New History emerged in the early 20th century as a reaction to traditional approaches to history. It focuses on the experiences of ordinary people and the social, economic, and cultural forces that shape history. New History emphasizes the importance of understanding the past in relation to the present and uses insights from social sciences to explore historical events.

Historians like James Harvey Robinson and Charles Beard have contributed to this field by challenging traditional narratives and highlighting the role of social and economic factors in shaping history. New History seeks to make history more relevant and accessible by focusing on the human experience and the ways in which historical events continue to influence our lives today.

Total History

Total History is an approach that seeks to integrate all aspects of human life—political, social, economic, and cultural—into a single narrative. It emphasizes the interconnectedness of

historical events and the importance of understanding history as a whole. Total History bridges the gap between history and social sciences, using interdisciplinary methods to explore the complexities of the past.

This approach recognizes that history is not just about individual events or great leaders but about the broader forces that shape societies. By studying Total History, we gain a more comprehensive understanding of the past and the ways in which different aspects of human life are interconnected.

Structural History

Structural History, developed by historians like Fernand Braudel, focuses on the long-term forces that shape history, such as geography, economics, and social structures. It emphasizes the importance of understanding the underlying patterns and systems that influence historical events, rather than focusing on individual actions or short-term events.

For example, Braudel's work on the Mediterranean world explores how geographical and economic factors shaped the development of civilizations in that region. Structural History provides a deeper understanding of the forces that govern human societies and the ways in which these forces have shaped the course of history. By studying Structural History, we gain insight into the broader patterns and rhythms that define human life and the ways in which societies evolve over time.

In summary, history is a rich and diverse field that offers many ways to understand the human experience. From the lives of individuals to the forces that shape entire civilizations, each branch of history provides unique insights into our past and helps us make sense of the world we live in today.

ইতিহাসৰ প্ৰকাৰসমূহ

ইতিহাস এটা মহান, ধুনীয়া মহলৰ দৰে, য'ত অসংখ্য কোঠা আৰু কাহিনীয়ে ঠাই পাইছে। ট্ৰেভেলিয়ানে কৈছিল যে ইতিহাস এটা এনে ঘৰ য'ত সকলো বিষয় একেলগে বাস কৰে, যেনেকৈ এটা যুটীয়া পৰিয়ালে কৰে। আগতে মানৱ ইতিহাসক ৰাজনৈতিক, সামাজিক, ধৰ্মীয়, আৰু সাংস্কৃতিক একক হিচাপে ভাগ কৰা হৈছিল। ঊনবিংশ শতিকালৈকে ইতিহাসক সাৰ্বজনীন আৰু সকলোকে সামৰি লোৱা বিষয় হিচাপে গণ্য কৰা হোৱা নাছিল। তথাপিও, ইতিহাসক ৰাজনৈতিক ইতিহাস, সামৰিক ইতিহাস, সাংবিধানিক ইতিহাস আদি ভাগত বিভক্ত কৰাৰ পৰম্পৰা আজিও বৰ্তি আছে।

ৰাজনৈতিক ইতিহাস

বহু সময়লৈকে ইতিহাসবিদসকলৰ মূল গুৰুত্ব ৰাজনৈতিক ঘটনাৱলীৰ ওপৰত আছিল। চীলিয়ে কৈছিল, “ইতিহাস হৈছে অতীতৰ ৰাজনীতি, আৰু ৰাজনীতি হৈছে বৰ্তমানৰ ইতিহাস।” আৰ. জি. কলিংউডে কৈছিল যে ৰাজনৈতিক ইতিহাস হৈছে ৰাজনৈতিক চিন্তাৰ ইতিহাস। আগতে ৰাজনৈতিক ইতিহাস বুলিলে সাধাৰণতে ৰজা, ৰাণী, দৰবাৰীসকল, তেওঁলোকৰ চক্ৰান্ত, যুদ্ধ, সন্ধি আদিৰ কথা বুজাইছিল। তেওঁলোকৰ ভালবেয়া কামবোৰেই আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ আছিল। কোনো দেশৰ ভাগ্য নিৰ্ণয় কৰোঁতে বিজয় এটা মুখ্য ভূমিকা পালন কৰিছিল। ৰজা-ৰাণী, ৰাজ্য আৰু সাম্ৰাজ্যৰ উত্থান-পতনৰ কাহিনীয়ে মানুহক আকৰ্ষিত কৰিছিল। ৰাষ্ট্ৰৰ সৈতে জড়িত বা ৰাষ্ট্ৰৰ মাজৰ মানৱ কাৰ্য্যকলাপক ৰাজনৈতিক ইতিহাস বুলি গণ্য কৰা হৈছিল। ভল্টেয়াৰ, মেকিয়াভেলি, গিজো, অগাষ্টিন, পিৰেন, থিয়েৰি, মেকলে, ড্ৰয়ছেন, ৰেংকে আদি প্ৰখ্যাত ইতিহাসবিদসকলৰ মূল আগ্ৰহ আছিল ৰাষ্ট্ৰৰ ৰাজনৈতিক ইতিহাসৰ প্ৰতি। হেগেলে ৰাষ্ট্ৰক ঈশ্বৰৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ সৃষ্টি বুলি প্ৰশংসা কৰিছিল! তেওঁলোকে ৰাষ্ট্ৰক—এটা মানৱ-নিৰ্মিত পৰিঘটনা—সৰ্বপ্ৰথম স্থানত ৰাখিছিল।

অৱশ্যে, সকলো ইতিহাস ৰাজনীতি নহয়। ইতিহাস একমাত্ৰিক নহয়। সাধাৰণ মানুহৰ জীৱন আৰু অভিজ্ঞতা বুজিবলৈ হোৱা নতুন আগ্ৰহে ইতিহাস লিখনত এক সুন্দৰ পৰিৱৰ্তন আনিছে। সৰলকৈ ক'ব গ'লে, ৰাজনৈতিক ইতিহাসে এসময়ত ইতিহাসৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰাধান্য বিস্তাৰ কৰিছিল যদিও ইতিহাস ইয়াৰ তুলনাত বহল আৰু সমৃদ্ধ। ইয়াত সাধাৰণ মানুহৰ জীৱন, তেওঁলোকৰ

সংগ্ৰাম আৰু অৱদানৰ কাহিনীও সন্নিৱিষ্ট হৈ আছে, যাৰ ফলত ইতিহাস আমাৰ অতীতৰ এক সম্পূৰ্ণ আৰু সামগ্ৰিক বিৱৰণ হৈ পৰিছে।

সংবিধানিক ইতিহাস

সংবিধানিক ইতিহাস হৈছে ৰাজনৈতিক ইতিহাসৰ এটা বিশেষ শাখা, যিয়ে ৰাষ্ট্ৰৰ সংগঠন আৰু চৰকাৰৰ সংবিধানৰ বিকাশ আৰু বিকাশৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। ৰাজনৈতিক ইতিহাসৰ দৰে নহয়, যিয়ে সঘনাই ক্ষমতাৰ সংগ্ৰাম, যুদ্ধ আৰু নেতাৰ উত্থান-পতনৰ সৈতে জড়িত, সংবিধানিক ইতিহাসে ৰাষ্ট্ৰৰ সংগঠন আৰু শাসন প্ৰণালীৰ নীতি-নিয়ম আৰু পদ্ধতিসমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে। ইতিহাসবিদ ৰেনিয়ে এইবোৰক "সমাজৰ অভ্যাস" বুলি বৰ্ণনা কৰিছে। এই অভ্যাসবোৰ সংবিধানত প্ৰণালীবদ্ধ কৰা হয়, যিয়ে শাসনৰ ভেটি হিচাপে কাম কৰে।

সংবিধানিক ইতিহাসে লিখিত সংবিধান, সংবিধানিক পৰম্পৰা আৰু ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থাৰ বিকাশৰ অধ্যয়ন কৰে। কিন্তু ই স্বয়ংসম্পূৰ্ণ নহয়। উদাহৰণস্বৰূপে, মধ্যযুগীয় মেনৰ ব্যৱস্থাক কেৱল সংবিধানিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা সম্পূৰ্ণকৈ বুজিব নোৱাৰি কিয়নো ই সেই সময়ৰ সামাজিক-অৰ্থনৈতিক অৱস্থাৰ প্ৰতিফলন আছিল। সেয়েহে, সংবিধানিক ইতিহাসবিদসকলে প্ৰায়ে সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক দিশবোৰ অন্বেষণ কৰিব লগা হয় যাতে ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থাৰ বিকাশ সম্পৰ্কে এটা সম্পূৰ্ণ আৰু সঠিক বিৱৰণ দিব পাৰি।

সংসদীয় ইতিহাস

সংসদীয় ইতিহাস হৈছে সংবিধানিক ইতিহাসৰ এটা উপশাখা, যিয়ে বিশেষকৈ সংসদ নামৰ ৰাজনৈতিক প্ৰতিষ্ঠানৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে। সংসদে বহু গণতান্ত্ৰিক ৰাষ্ট্ৰৰ শাসনত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে, ভাৰত আৰু যুক্তৰাজ্যৰ দৰে দেশত ইয়াৰ প্ৰভাৱ বিশেষভাৱে পৰিলক্ষিত হয়। সংসদীয় ইতিহাসে এই প্ৰতিষ্ঠানবোৰৰ বিকাশ, কাৰ্য্যকৰী পদ্ধতি আৰু সমাজত ইয়াৰ প্ৰভাৱৰ অধ্যয়ন কৰে।

উদাহৰণস্বৰূপে, ইংৰাজী সংসদৰ ইতিহাস, যাক প্ৰায়ে "সংসদৰ মাতৃ" বুলি কোৱা হয়, ইংলেণ্ডৰ ৰাজনৈতিক বিকাশ বুজিবলৈ অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। আনকি ৰাছিয়া আৰু চীনৰ দৰে দেশতো সংসদীয়

ব্যৱস্থা কিছুমান ৰূপত বৰ্তি আছে। সংসদীয় ইতিহাস লিখি ৰখাটোৱে শাসন, বিতৰ্ক আৰু সংসদীয় কাৰ্য্যকলাপৰ সৈতে জড়িত মানৱ অভিজ্ঞতাৰ এক মূল্যবান ধাৰা সংৰক্ষণ কৰে। ইয়াৰ জৰিয়তে আমি সংসদৰ ভূমিকা আৰু ইয়াৰ দ্বাৰা সমাজত সৃষ্টি হোৱা পৰিৱৰ্তনসমূহ বুজিব পাৰোঁ।

আইনী ইতিহাস

আইনী ইতিহাস হৈছে আইন আৰু আইনী ব্যৱস্থাৰ বিকাশৰ অধ্যয়ন। ই সংবিধানিক আৰু সংসদীয় ইতিহাসৰ সৈতে ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত যদিও ইয়াৰ নিজা এক স্বকীয় গুৰুত্ব আছে। আইনী ইতিহাসবিদসকলে আইনৰ উৎপত্তি, ব্যাখ্যা আৰু প্ৰয়োগৰ অধ্যয়ন কৰে। এই ক্ষেত্ৰত আইনৰ জ্ঞান থকা ব্যক্তিসকলৰ প্ৰয়োজন হয় কিয়নো ইয়াত আইনী গ্ৰন্থ, আদালতৰ সিদ্ধান্ত আৰু আইনী প্ৰণয়নৰ বিশ্লেষণ কৰা হয়।

উদাহৰণস্বৰূপে, বেবিলনৰ হামুৰাবি, ভাৰতৰ মনু আৰু ফ্ৰান্সৰ নেপোলিয়নৰ আইনী সংহিতাবোৰ আইনী ইতিহাসবিদসকলৰ বাবে গুৰুত্বপূৰ্ণ। মেইটলেণ্ড, ব্লেকষ্টোন, হোল্ডছৱৰ্থ আদি পণ্ডিতসকলে আইনী ব্যৱস্থাৰ বিকাশৰ অধ্যয়ন কৰি এই ক্ষেত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ অৱদান আগবঢ়াইছে। আইনী ইতিহাসে আইন আৰু সমাজৰ মাজৰ সম্পৰ্ক অন্বেষণ কৰে, দেখুৱায় যে আইনী নীতি কিভাবে সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক অৱস্থাৰ প্ৰতিফলন ঘটায়। আইনী ইতিহাস সম্পূৰ্ণৰূপে বুজিবলৈ ইতিহাসবিদসকলে সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক ইতিহাসৰ দিশবোৰো বিবেচনা কৰিব লগা হয়।

সামৰিক ইতিহাস

সামৰিক ইতিহাস হৈছে যুদ্ধ, যুদ্ধৰ কৌশল আৰু সামৰিক অভিযানৰ অধ্যয়ন। ই যুদ্ধৰ পৰিকল্পনা, কৌশল, সামৰিক অভিযান্ত্ৰিক, লজিষ্টিক্স আৰু যুদ্ধৰ প্ৰভাৱৰ দৰে বহু বিষয় সামৰি লয়। সামৰিক ইতিহাসবিদসকলে কেৱল যুদ্ধৰ পৰিকল্পনাতোই নহয়, যুদ্ধই ৰাষ্ট্ৰৰ ভাগ্য আৰু মানুহৰ জীৱনত কেনে প্ৰভাৱ পেলায় তাকো অধ্যয়ন কৰে।

থুচিডাইডেছৰ পেলপনেছিয়ান যুদ্ধৰ ইতিহাস এই ক্ষেত্ৰত এক উৎকৃষ্ট উদাহৰণ। আমেৰিকান গৃহযুদ্ধ, ভাৰতৰ মহাবিদ্রোহ, প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ দৰে ঘটনাবোৰৰ ওপৰত বহুতো গুৰুত্বপূৰ্ণ গ্ৰন্থ ৰচনা হৈছে। সামৰিক ইতিহাসবিদসকলে যুদ্ধৰ ঘটনাবোৰ গৱেষণাৰ জৰিয়তে সংগ্ৰহ কৰে আৰু ইয়াক সুসংগত সামৰিক ইতিহাসলৈ ৰূপান্তৰিত কৰিবলৈ সহায়ক শাখাবোৰৰ সহায় লয়। তেওঁলোকে সৈনিকৰ মনোবল বুজিবলৈ মনোবিজ্ঞানৰ পৰাও সহায় লয়। বৰ্তমান, সামৰিক ইতিহাসত স্থল, নৌ আৰু বায়ু যুদ্ধৰ বিষয়সমূহো অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়।

কূটনৈতিক ইতিহাস

কূটনৈতিক ইতিহাস, যাক আন্তৰ্জাতিক ইতিহাস বুলিও কোৱা হয়, স্বাধীন ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ মাজৰ সম্পৰ্কৰ অধ্যয়ন কৰে। ই কূটনীতিবিদসকলৰ কাৰ্য্যকলাপ আৰু আলোচনাৰ গতিপথক প্ৰভাৱিত কৰা কাৰকসমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে। প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ পিছত এই ক্ষেত্ৰটোৱে বিশেষ গুৰুত্ব লাভ কৰে।

কূটনৈতিক ইতিহাসবিদসকলে চুক্তি, মিত্ৰতা আৰু ৰাষ্ট্ৰদূতসকলৰ ভূমিকা অধ্যয়ন কৰে। তেওঁলোকে যুদ্ধ, অৰ্থনৈতিক সংকট আদি ঐতিহাসিক ঘটনাই কিভাবে কূটনৈতিক সম্পৰ্কক প্ৰভাৱিত কৰে তাকো অধ্যয়ন কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে, প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ অন্তিম চুক্তি ভাৰ্ছেইলছ চুক্তিয়ে আন্তৰ্জাতিক ৰাজনীতিত বহু দূৰগামী প্ৰভাৱ পেলাইছিল। কূটনৈতিক ইতিহাসে আইনী, ৰাজনৈতিক, সাংস্কৃতিক আৰু অৰ্থনৈতিক কাৰকসমূহৰ সম্পৰ্কেও অধ্যয়ন কৰে কিয়নো এইবোৰে আন্তৰ্জাতিক সম্পৰ্কক প্ৰভাৱিত কৰে। কূটনৈতিক ইতিহাস অধ্যয়নৰ জৰিয়তে আমি ৰাষ্ট্ৰসমূহে কেনেকৈ আন্তঃক্ৰিয়া কৰে আৰু কিভাবে বিশ্বব্যাপী ঘটনাবোৰ ৰাষ্ট্ৰনেতা আৰু কূটনীতিবিদসকলৰ কাৰ্য্যৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হয় তাক বুজিব পাৰোঁ।

সামাজিক ইতিহাস

সামাজিক ইতিহাস হৈছে অতীতৰ সাধাৰণ মানুহৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ অধ্যয়ন। ৰাজনৈতিক বা সামৰিক ইতিহাসৰ দৰে নহয়, যিয়ে নেতা আৰু যুদ্ধৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে, সামাজিক ইতিহাসে সাধাৰণ মানুহৰ বিশ্বাস, অভ্যাস, সংস্কৃতি আৰু অভিজ্ঞতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে। ইতিহাসবিদ ট্ৰেভেলিয়ানে ইয়াক "ৰাজনীতি বাদ দিয়া ইতিহাস" বুলি বৰ্ণনা কৰিছে।

এই ক্ষেত্ৰটোৱে পৰিয়াল জীৱন, ধৰ্ম, খাদ্য, পোছাক, কলা আৰু সামাজিক পৰস্পৰাৰ দৰে বিষয়বোৰ অধ্যয়ন কৰে। ই স্কুল, গীৰ্জা আৰু সম্প্ৰদায়ৰ দৰে সামাজিক প্ৰতিষ্ঠানবোৰৰ বিকাশৰ ওপৰতো গুৰুত্ব দিয়ে। সামাজিক ইতিহাস গতিশীল কিয়নো ই সামাজিক পৰিৱৰ্তন আৰু সমাজে নতুন প্ৰত্যাহ্বানৰ সৈতে কেনেকৈ খাপ খায় তাক অধ্যয়ন কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে, শিল্প বিপ্লৱে সামাজিক গাঁথনিৰ গভীৰ পৰিৱৰ্তন আনিছিল, যেতিয়া মানুহ গ্ৰাম্য অঞ্চলৰ পৰা চহৰলৈ স্থানান্তৰিত হৈছিল আৰু নতুন সামাজিক শ্ৰেণীৰ উদ্ভৱ হৈছিল। সামাজিক ইতিহাস অধ্যয়নৰ জৰিয়তে আমি বিভিন্ন ঐতিহাসিক সময়ত মানুহে কেনেকৈ বাস কৰিছিল, কাম কৰিছিল আৰু আন্তঃক্ৰিয়া কৰিছিল তাক বুজিব পাৰোঁ।

অৰ্থনৈতিক ইতিহাস

অৰ্থনৈতিক ইতিহাসে অধ্যয়ন কৰে যে সমাজে সময়ৰ সৈতে কেনেকৈ সামগ্ৰী আৰু সেৱা উৎপাদন, বিতৰণ আৰু ভোগ কৰে। ই অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাৰ বিকাশ, প্ৰযুক্তিগত উদ্ভাৱনৰ প্ৰভাৱ আৰু ঐতিহাসিক ঘটনাবোৰক আকৃতি দিয়া অৰ্থনৈতিক শক্তিবোৰৰ ভূমিকাৰ অধ্যয়ন কৰে। ইয়াক এক সময়ত সামাজিক ইতিহাসৰ এটা শাখা হিচাপে গণ্য কৰা হৈছিল, কিন্তু এতিয়া ই এক স্বতন্ত্ৰ শাখা হৈ পৰিছে।

এডাম স্মিথৰ *দ্য ৱেলথ অফ নেচনছ* এই ক্ষেত্ৰত এক মৌলিক গ্ৰন্থ, যিয়ে মুক্ত বজাৰ আৰু ধনতন্ত্ৰৰ নীতি-নিয়ম অন্বেষণ কৰে। কাৰ্ল মাৰ্ক্সৰ অৰ্থনৈতিক নিৰ্ধাৰণবাদৰ তত্ত্বই অৰ্থনৈতিক ইতিহাসৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰিছে, শ্ৰেণী সংগ্ৰাম আৰু অৰ্থনৈতিক অৱস্থাই ঐতিহাসিক পৰিৱৰ্তনক কেনেকৈ প্ৰভাৱিত কৰে তাক গুৰুত্ব দিয়ে। অৰ্থনৈতিক ইতিহাসবিদসকলে বাণিজ্য, শিল্পায়ন আৰু বিশ্ব বজাৰৰ উত্থানৰ দৰে বিষয়বোৰ অধ্যয়ন কৰে। তেওঁলোকে অৰ্থনৈতিক ধাৰণা আৰু নীতিয়ে সমাজক কেনেকৈ প্ৰভাৱিত কৰে আৰু আধুনিক বিশ্বক কেনেকৈ আকৃতি দিছে তাকো অন্বেষণ কৰে। অৰ্থনৈতিক ইতিহাস বুজি আমি আমাৰ অৰ্থনীতিৰ বিকাশ আৰু আমি আজি যি প্ৰত্যাহ্বানৰ সন্মুখীন হৈছোঁ তাক ভালদৰে বুজিব পাৰোঁ।

বৌদ্ধিক ইতিহাস

বৌদ্ধিক ইতিহাস হৈছে ধাৰণা আৰু কিভাবে সেইবোৰে মানৱ চিন্তা আৰু সংস্কৃতিক প্ৰভাৱিত কৰে তাৰ অধ্যয়ন। ইতিহাসবিদ ৰ.জি. কলিংউড আৰু এইচ.ই. বাৰ্নছে যুক্তি দিছে যে ধাৰণাবোৰেই ঐতিহাসিক পৰিৱৰ্তনৰ মূল চালিকা শক্তি, যিয়ে মানুহে কেনেকৈ চিন্তা কৰে আৰু কাম কৰে তাক আকৃতি দিয়ে।

এই ক্ষেত্ৰটোৱে প্লেটো, এৰিষ্টটল, কাণ্ট, মাৰ্ক্স আদি মহান চিন্তাবিদসকলৰ কাম আৰু তেওঁলোকৰ ধাৰণাই সমাজক কেনেকৈ প্ৰভাৱিত কৰিছে তাক অন্বেষণ কৰে। বৌদ্ধিক ইতিহাসে ধাৰণাবোৰৰ উত্থান আৰু বিকাশৰ সাংস্কৃতিক আৰু সামাজিক প্ৰসংগবোৰৰ ওপৰতো গুৰুত্ব দিয়ে। উদাহৰণস্বৰূপে, জ্ঞানমূলক যুগ আছিল ইউৰোপীয় চিন্তাৰ এক পৰিৱৰ্তনশীল সময়, যিয়ে আধুনিক গণতন্ত্ৰ আৰু বিজ্ঞানৰ ভেটি স্থাপন কৰিছিল। বৌদ্ধিক ইতিহাস অধ্যয়নৰ জৰিয়তে আমি আমাৰ বিশ্বক আকৃতি দিয়া ধাৰণাবোৰৰ বিষয়ে অন্তৰ্দৃষ্টি লাভ কৰোঁ আৰু মানৱ চিন্তা কিভাবে বিকশিত হৈ আছে তাক বুজিব পাৰোঁ।

জীৱনী ইতিহাস

জীৱনী ইতিহাসে ব্যক্তিৰ জীৱন আৰু ঐতিহাসিক ঘটনাবোৰত তেওঁলোকৰ প্ৰভাৱৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে। থমাছ কাৰ্লাইলৰ মতে, "ইতিহাস হৈছে মহান ব্যক্তিৰ জীৱনী," যিয়ে ঐতিহাসিক ঘটনাবোৰ ব্যাখ্যা কৰিবলৈ মহান ব্যক্তিৰ সফলতা আৰু ব্যৰ্থতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে।

উদাহৰণস্বৰূপে, মহাত্মা গান্ধী, কাৰ্ল মাৰ্ক্স, নেপোলিয়ন আদি ব্যক্তিসকলে ইতিহাসত গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰভাৱ পেলাইছে। জীৱনী ইতিহাসে আমাক বুজাবলৈ সহায় কৰে যে কিভাবে ব্যক্তিসকলে সমাজক আকৃতি দিয়ে আৰু ঘটনাবোৰৰ গতিপথক প্ৰভাৱিত কৰে। কিন্তু সমালোচকসকলে যুক্তি দিয়ে যে এই দৃষ্টিভঙ্গীয়ে প্ৰায়ে ব্যাপক সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক শক্তিবোৰক উপেক্ষা কৰে। জীৱনীবোৰে মহান ব্যক্তিৰ জীৱনৰ বিষয়ে মূল্যবান অন্তৰ্দৃষ্টি প্ৰদান কৰে, কিন্তু ইতিহাসৰ সম্পূৰ্ণ চিত্ৰ প্ৰদান কৰিবলৈ ইয়াক ঐতিহাসিক প্ৰসংগৰ সৈতে সমতুল্য কৰিব লাগে।

জাতীয় ইতিহাস

জাতীয় ইতিহাসে ৰাষ্ট্ৰ-ৰাজ্যৰ বিকাশ আৰু জাতীয় পৰিচয়ৰ গঠনৰ অধ্যয়ন কৰে। ই ৰাষ্ট্ৰৰ উত্থান, বিকাশ আৰু পৰিচয়ৰ সংজ্ঞা দিয়া মূল ঘটনাবোৰৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে। জাতীয় ইতিহাসে যুদ্ধ, বিপ্লৱ আৰু স্বাধীনতাৰ সংগ্ৰামৰ দৰে ঘটনাবোৰৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে যিয়ে এটা ৰাষ্ট্ৰৰ পৰিচয় গঠন কৰে।

উদাহৰণস্বৰূপে, ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলন বা আমেৰিকান বিপ্লৱৰ ইতিহাস সেই দেশবোৰৰ জাতীয় ইতিহাসৰ কেন্দ্ৰবিন্দু। কিন্তু জাতীয় ইতিহাসক প্ৰায়ে জাতীয়তাবাদক প্ৰচাৰ কৰা বুলি সমালোচনা কৰা হয় আৰু ৰাষ্ট্ৰৰ ভিতৰত অভিজ্ঞতাৰ বৈচিত্ৰ্যক উপেক্ষা কৰা বুলি কোৱা হয়। আৰ্ণল্ড টয়নবিলৰ দৰে ইতিহাসবিদসকলে যুক্তি দিছে যে ৰাষ্ট্ৰ-ৰাজ্যৰ ওপৰত অত্যধিক গুৰুত্ব দিলে ইতিহাসৰ এক সংকীৰ্ণ আৰু পক্ষপাতদুষ্ট দৃষ্টিভংগীৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। এই সমালোচনা সত্ত্বেও, জাতীয় ইতিহাসে ৰাষ্ট্ৰসমূহে কেনেকৈ বিকশিত হৈছে আৰু কিভাবে তেওঁলোকে আজিৰ বিশ্বক আকৃতি দিছে তাক বুজিবলৈ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ক্ষেত্ৰ হৈয়েই ৰৈছে।

সাৰ্বজনীন ইতিহাস

সাৰ্বজনীন ইতিহাসে সকলো মানৱ অভিজ্ঞতাক একক বিৱৰণত সংযুক্ত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে, মানৱতাৰ সমানুভূতিমূলক ইতিহাস অন্বেষণ কৰে। এই দৃষ্টিভংগীয়ে জাতীয় সীমাৰ পৰা আঁতৰি গৈ মানৱ সমাজক আকৃতি দিয়া বৃহত্তৰ নমুনা আৰু শক্তিবোৰৰ অধ্যয়ন কৰে। সাৰ্বজনীন ইতিহাসে দেখুৱাবলৈ চেষ্টা কৰে যে বিভিন্ন সংস্কৃতি আৰু সভ্যতাবোৰ কেনেকৈ আন্তঃসংযুক্ত আৰু তেওঁলোকে ইজনে সিজনক কেনেকৈ প্ৰভাৱিত কৰিছে।

উদাহৰণস্বৰূপে, গণতন্ত্ৰ, ধৰ্ম আৰু বিজ্ঞানৰ দৰে ধাৰণাবোৰ বিভিন্ন অঞ্চললৈ কেনেকৈ বিয়পিছে সাৰ্বজনীন ইতিহাসৰ এক মূল বিষয়। ইমানুৱেল কাণ্ট আৰু লিয়োপোল্ড ভন ৰেংকেৰ দৰে ইতিহাসবিদসকলে ঐতিহাসিক ঘটনাবোৰৰ আন্তঃসংযোগ অন্বেষণ কৰি এই ক্ষেত্ৰত অৱদান আগবঢ়াইছে। সাৰ্বজনীন ইতিহাসে আমাক মানৱতাৰ সমানুভূতিমূলক অভিজ্ঞতা বুজিবলৈ সহায় কৰে আৰু কিভাবে বিভিন্ন সংস্কৃতিয়ে মানৱ সভ্যতাৰ বিকাশত অৱদান আগবঢ়াইছে তাক দেখুৱায়।

স্থানীয় ইতিহাস

স্থানীয় ইতিহাসে নিৰ্দিষ্ট অঞ্চল, সম্প্ৰদায় বা চহৰৰ ইতিহাসৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে। ই অতীতৰ স্থানীয় ঘটনাবোৰ আৰু সেইবোৰ কেনেকৈ বৃহত্তৰ ঐতিহাসিক প্ৰবণতাৰ সৈতে সংযুক্ত আছিল তাৰ এক বিশদ আৰু অন্তৰঙ্গ চিত্ৰ প্ৰদান কৰে। স্থানীয় ইতিহাসক প্ৰায়ে উপেক্ষা কৰা হয় যদিও ইয়াৰ ইতিহাসৰ আমাৰ বুজাবুজি সমৃদ্ধ কৰাৰ বিশাল সম্ভাৱনা আছে।

উদাহৰণস্বৰূপে, শিল্প বিপ্লৱৰ সময়ত এটা সৰু চহৰৰ ইতিহাস অধ্যয়ন কৰিলে বিশ্বব্যাপী অৰ্থনৈতিক পৰিৱৰ্তনে স্থানীয় সম্প্ৰদায়ক কেনেকৈ প্ৰভাৱিত কৰিছিল তাক বুজিবলৈ সহায় কৰিব পাৰে। স্থানীয় ইতিহাসে এটা অঞ্চলৰ অনন্য সাংস্কৃতিক ঐতিহ্য সংৰক্ষণ কৰাতো সহায় কৰে। কিন্তু ইয়াক বৃহত্তৰ ঐতিহাসিক থীমৰ সৈতে সংযুক্ত কৰিব লাগে যাতে ই বিচ্ছিন্ন বা অৰ্থহীন নহয়। স্থানীয় ইতিহাস অধ্যয়নৰ জৰিয়তে আমি মানৱ অভিজ্ঞতাৰ বৈচিত্ৰ্যৰ বিষয়ে এক গভীৰ উপলব্ধি লাভ কৰোঁ আৰু স্থানীয় ঘটনাবোৰে বৃহত্তৰ ইতিহাসৰ কাহিনীত কেনেকৈ অৱদান আগবঢ়ায় তাক বুজিব পাৰোঁ।

নতুন ইতিহাস

নতুন ইতিহাস ২০ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে পৰম্পৰাগত ইতিহাসৰ পদ্ধতিৰ প্ৰতি এক প্ৰতিক্ৰিয়া হিচাপে আৱিৰ্ভাৱ হৈছিল। ই সাধাৰণ মানৱ অভিজ্ঞতা আৰু ইতিহাসক আকৃতি দিয়া সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক শক্তিবোৰৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে। নতুন ইতিহাসে বৰ্তমানৰ সৈতে অতীতক বুজিবলৈ গুৰুত্ব দিয়ে আৰু ঐতিহাসিক ঘটনাবোৰ অন্বেষণ কৰিবলৈ সমাজ বিজ্ঞানৰ অন্তৰ্দৃষ্টি ব্যৱহাৰ কৰে।

জেমছ হাৰ্ভি ৰবিনছন আৰু চাৰ্লছ বীৰ্ডৰ দৰে ইতিহাসবিদসকলে পৰম্পৰাগত বিৱৰণক প্ৰত্যাহ্বান জনাই সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক কাৰকসমূহৰ ভূমিকাক গুৰুত্ব দি নতুন ইতিহাসৰ বিকাশত অৱদান আগবঢ়াইছে। নতুন ইতিহাসে ইতিহাসক অধিক প্ৰাসংগিক আৰু প্ৰৱেশযোগ্য কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে আৰু ঐতিহাসিক ঘটনাবোৰে আমাৰ জীৱনক কেনেকৈ প্ৰভাৱিত কৰি আহিছে তাক গুৰুত্ব দিয়ে।

মুঠ ইতিহাস

মুঠ ইতিহাস হৈছে এক দৃষ্টিভংগী যিয়ে মানৱ জীৱনৰ সকলো দিশ—ৰাজনৈতিক, সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক—একক বিৱৰণত সংযুক্ত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। ই ঐতিহাসিক ঘটনাবোৰৰ আন্তঃসংযোগ আৰু ইতিহাসক এক সমগ্ৰ হিচাপে বুজিবলৈ গুৰুত্ব দিয়ে। মুঠ ইতিহাসে ইতিহাস আৰু সমাজ বিজ্ঞানৰ মাজৰ প্ৰভেদ দূৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে, ইতিহাসৰ জটিলতা অন্বেষণ কৰিবলৈ আন্তঃশাখাগত পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰে।

এই দৃষ্টিভংগীয়ে স্বীকাৰ কৰে যে ইতিহাস কেৱল ব্যক্তিগত ঘটনা বা মহান নেতাৰ বিষয়েই নহয়, কিন্তু সমাজক আকৃতি দিয়া বৃহত্তৰ শক্তিবোৰৰ বিষয়। মুঠ ইতিহাস অধ্যয়নৰ জৰিয়তে আমি অতীতৰ এক সম্পূৰ্ণ বুজাবুজি লাভ কৰোঁ আৰু মানৱ জীৱনৰ বিভিন্ন দিশ কেনেকৈ আন্তঃসংযুক্ত হৈ আছে তাক বুজিব পাৰোঁ।

গাঁথনিগত ইতিহাস

গাঁথনিগত ইতিহাস, ফাৰ্ণাণ্ড ব্ৰডেলৰ দৰে ইতিহাসবিদসকলে বিকশিত কৰা, ইতিহাসক আকৃতি দিয়া দীৰ্ঘম্যাদী শক্তিবোৰৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে, যেনে ভূগোল, অৰ্থনীতি আৰু সামাজিক গাঁথনি। ইয়াৰ লক্ষ্য হৈছে মানৱ সমাজক আকৃতি দিয়া অন্তৰ্নিহিত নমুনা আৰু ব্যৱস্থাবোৰ বুজিবলৈ, ব্যক্তিগত কাৰ্য্য বা স্বল্পম্যাদী ঘটনাতকৈ।

উদাহৰণস্বৰূপে, ব্ৰডেলৰ *দ্য মেডিটেৰেনিয়ান এণ্ড দ্য মেডিটেৰেনিয়ান ৱৰ্ল্ড ইন দ্য এজ অফ ফিলিপ II* নামৰ গ্ৰন্থখনত ভূগোল আৰু অৰ্থনৈতিক কাৰকসমূহে কেনেকৈ সেই অঞ্চলৰ সভ্যতাবোৰক আকৃতি দিছিল তাক অন্বেষণ কৰা হৈছে। গাঁথনিগত ইতিহাসে মানৱ সমাজক নিয়ন্ত্ৰণ কৰা শক্তিবোৰৰ বিষয়ে এক গভীৰ বুজাবুজি প্ৰদান কৰে আৰু কিভাবে এই শক্তিবোৰে ইতিহাসৰ গতিপথক আকৃতি দিছে তাক দেখুৱায়। গাঁথনিগত ইতিহাস অধ্যয়নৰ জৰিয়তে আমি মানৱ জীৱনৰ বৃহত্তৰ নমুনা আৰু ছন্দবোৰ বুজিব পাৰোঁ আৰু কিভাবে সমাজে সময়ৰ সৈতে বিকশিত হৈছে তাক বুজিব পাৰোঁ।

সংক্ষেপত ক'ব গ'লে, ইতিহাস হৈছে এক সমৃদ্ধ আৰু বহুমুখী ক্ষেত্ৰ, যিয়ে মানৱ অভিজ্ঞতা বুজিবলৈ বহুতো দিশ প্ৰদান কৰে। ব্যক্তিৰ জীৱনৰ পৰা সমগ্ৰ সভ্যতাক আকৃতি দিয়া শক্তিলৈ,

ইতিহাসৰ প্ৰতিটো শাখাই আমাৰ অতীতৰ বিষয়ে অনন্য অন্তৰ্দৃষ্টি প্ৰদান কৰে আৰু আমাক
আজিৰ বিশ্বক বুজিবলৈ সহায় কৰে।

Ripun Doley